

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm
2025-08-04

Vår referens
Diana Vasiliou

Dnr
U2025/01015

Remissyttrande

Delbetänkandet *Skärpta villkor för friskolesektorn* (SOU 2025:37)

Företagarna har beretts möjlighet att inkomma med ett remissyttrande om det angivna delbetänkandet från Utredningen om vinst i skolan. Här följer våra synpunkter.

Förslaget i korthet

I delbetänkandet presenteras förslag som syftar till att säkerställa att skattemedel i fristående skolor används till utbildning och att stärka tillsynen över sektorn. Utredningen föreslår bland annat ett femårigt förbud mot vinstuttag vid nyetablering och ägarbyte av enskilda huvudmän, samt vid allvarliga kvalitetsbrister.

Vidare föreslås tydligare krav på enskilda huvudmäns ekonomiska stabilitet, både på kort och lång sikt, med särskild tonvikt på eget kapital. Utredningen vill också införa en skyldighet för enskilda huvudmän att återbetala skolpeng och en rätt för kommuner att återkräva bidrag vid felaktigheter eller om de använts i brottslig verksamhet. Förslagen inkluderar även skärpta sanktioner, såsom sanktionsavgifter, vid överträdelser av regelverket, samt enklare möjligheter för tillsynsmyndigheter att återkalla tillstånd och införa verksamhetsförbud vid allvarliga brister hos både enskilda och kommunala huvudmän.

Enskilda huvudmän föreslås bli skyldiga att vara juridiska personer och att låta en revisor granska sin ekonomiska redovisning, samt att upprätta särredovisning vid flera verksamheter för ökad transparens. Utredningen föreslår att rätten till vissa riktade statsbidrag kan villkoras för huvudmän som brutit mot värdeöverföringsförbud eller fått vitesförelägganden. För att ge kommuner, elever och vårdnadshavare bättre framförhållning vid nedläggningar föreslås en anmälningsskyldighet till kommunen senast den 1 november året före en planerad nedläggning.

Slutligen föreslås att Skolinspektionen får rätt att intervjua elever under 16 år utan vårdnadshavares samtycke vid tillsyn och kvalitetsgranskning. Utredningen bedömer att förslagen kan bidra till att motverka oseriösa aktörer och öka kvaliteten men noterar potentiella negativa effekter på konkurrensen och ökade kostnader för vissa huvudmän. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Företagarnas inställning

Företagarna avstyrker större delen av förslagen i utredningen. Det finns en utbredd oro för de konsekvenser för fristående skolor och förskolor förslagen kan innebära, i synnerhet bland mindre enheter och huvudmän. Nedan utvecklas våra resonemang om de förslag i utredningen som är mest centrala.

Ett femårigt förbud mot vinstuttag vid övertagande eller nyetablering av friskolor kan minska intresset för privata investeringar och etablering, försvåra kapitalanskaffning som är ytterst nödvändig vid nyetablering och påverka skolöverlåtelse negativt, exempelvis vid generationsskiftet. Detta riskerar att drabba små aktörer särskilt hårt och kan samtidigt även begränsa koncerners finansiella flexibilitet, vilket sammantaget kan hämma mångfalden och utvecklingen inom friskolesektorn.

Ekonomisk stabilitet och långsiktighet inom skolväsendet är nödvändigt, men de föreslagna kraven på stärkt ekonomi och omfattande ekonomisk redovisning, särredovisning och revisorsgranskning kan vara oproportionerligt betungande för små enskilda huvudmän. Detta bedöms kunna kräva en kapitalnivå och en byråkratisk administration som många verksamheter i praktiken saknar, vilket riskerar att leda till oönskade och forcerade neddragningar i verksamheten och/eller ytterst nedläggningar. Ett sådant utfall anses utgöra ett signifikant hot mot valfriheten inom friskolesystemet. I och med de föreslagna kravens omfattning kan detta exkludera små aktörer och i förlängningen resultera i en marknad dominerad av enbart stora koncerner. Krav på särredovisning kan för mindre enheter medföra betydande praktiska utmaningar, särskilt i de fall där verksamheterna har gemensamma kostnads- och intäktsströmmar. I sådana sammanhang riskerar särredovisningen att bli administrativt betungande utan synbar nytta.

Gällande förslaget om begränsningar av koncernbidrag anser vi att transparens är av vikt, men den föreslagna regleringen riskerar att bli kontraproduktiv. Såväl stora som mindre koncerner kan i och med detta hindras från att allokera resurser där de bedöms göra mest nytta, vilket strider mot principen om långsiktigt hållbar verksamhetsstyrning. En motsvarande reglering för kommunala verksamheter skulle på samma sätt medföra omfattande skolnedläggningar även inom den kommunala sektorn.

Förslaget om att vissa riktade statsbidrag ska kunna villkoras med efterlevnad av ett värdeöverföringsförbud väcker frågor ur ett finansieringsperspektiv. Statsbidrag utgör i dagsläget en del av den ordinarie finansieringen för förskolor och skolor, och omfattas redan av krav på redovisning samt återbetalning vid otillbörlig användning. Att villkora dessa med ett förbud som berör andra delar av verksamhetens ekonomiska struktur kan i praktiken innebära att fristående huvudmän tvingas välja mellan att ta del av offentlig delfinansiering eller att möjliggöra vinstutdelning i enlighet med gällande regelverk. Detta riskerar att påverka förutsättningarna för långsiktig planering och stabilitet för fristående utbildningsverksamheter. Företagarna avstyrker därför detta förslag.

Företagarna tillstyrker emellertid förslagen i utredningen vad gäller en skyldighet för enskilda huvudmän att återbetala skolpeng och en rätt för kommuner att återkräva bidrag vid felaktigheter eller om de använts i brottslig verksamhet. Likaså tillstyrks förslaget om enklare möjligheter för tillsynsmyndigheter att återkalla tillstånd och införa verksamhetsförbud vid allvarliga brister hos både enskilda och kommunala huvudmän, samt förslaget om att Skolinspektionen får rätt att intervjua elever under 16 år utan vårdnadshavares samtycke vid tillsyn och kvalitetsgranskning.

Beträffande de delar av betänkandet som avser förskoleverksamhet hänvisar vi till det remissyttrande som inkommit från Sefif.

Sammanfattningsvis är bedömningen att flera av de föreslagna åtgärderna riskerar att få oproportionerliga konsekvenser för hela friskolesektorn, snarare än att på ett träffsäkert sätt adressera de begränsade avvikelser som kan hänföras till enskilda aktörer med bristande regelefterlevnad.

Diana Vasiliou
Utbildningspolitisk expert
Företagarna

Pernilla Norlin
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Företagarna

Besöksadress: Rådmansgatan 40 | Postadress: 106 67 Stockholm
www.foretagarna.se | info@foretagarna.se | 08-406 17 00